

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi Helsingissä

25.3.2019

Helsinki

A nighttime photograph of a waterfront in Helsinki. In the foreground, a wooden pier with a metal staircase leads into the water. The water reflects the lights from the buildings across the street. The buildings are illuminated with warm yellow lights, and a prominent white dome is visible in the background under a dark blue sky.

Esityksen sisältö

- Johdatus ja lainsäädäntö
- Mitä päätösten vaikutusten ennakoarviointi on?
- Miksi päätösten ennakoarviointia tehdään?
- Milloin päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään ja milloin sitä ei tehdä?
- Miten päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään?
- Neljä näkökulmaa päätösten vaikutusten ennakoarviointiin.
- Tarkistuslista vaikutusten tunnistamista varten.
- Miten tulokset viedään osaksi päätöksentekoa?
- Prosessikuva eri näkökulmista.
- Helsingissä käytössä olevat päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin menetelmät.
- Materiaalia ja yhteyshenkilöt.

Vaikutusten ennakoarviointi tuodaan nykyistä näkyvämmäksi osaksi päätösvalmistelua

- Helsingin kaupungilla on toteutettu *kehittämishanke*, jonka tavoitteena oli parantaa päätösten vaikutusten ennakoarviointia.
- *Tavoitteena oli* luoda kaupunkiyhteinen malli, milloin päätösten vaikutusten arviointia tehdään ja millä tavalla. Työn tuloksena päätösesitykset ovat yhdenmukaisempia, laadukkaampia sekä huomioivat laajasti eri näkökulmia kaupunkilaisten hyväksi.
- Keväällä ja syksyllä 2018 kartoitettiin eri kaupunkien toimintamalleja sekä järjestettiin kaupunkiyhteisiä *työpajoja*, jossa toimialat ja kanslia esittelivät millä tavoin ja millä menetelmillä päätösten vaikutusten arviointeja tehdään.
- Kehittämistyössä on seurattu kansallista kehittämistyötä.
- Ennakoarvioinnin kehittäminen on osa laajempaa päätösvalmistelun kehittämiskokonaisuutta, jota kanslian hallinto-osasto organisoii

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi on lakisääteinen tapa arvioida ennalta tietyn valmisteltavan päätöksen vaikutuksia eri näkökulmista

- Yhtenäinen päätösvalmistelu lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja yhtenäisyyttä, parantaa päätösten valmistelun laatua sekä varmistaa päätettävän asian riittävän ja asianmukaisen selvittelyn (esim. hallintolaki 31§).
- Väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin kohdistuvien vaikutusten arviointi, ympäristövaikutusten arviointi sekä kaavoituksen vaikutusten arviointi ovat lakisääteisiä ([terveydenhuoltolaki 11 §](#), [laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017](#) ja [maankäyttö- ja rakennuslaki 9 §](#)).
- Lisäksi päätösten vaikutusten ennakoarviointia ohjaa kaupunginhallituksen päätökset.
  - [Yritysvaikutusten arviointi otetaan osaksi päätösvalmistelua sekä erityisen merkittävien maankäyttö- ja rakentamishankkeisiin liittyvien taloudellisia vaikutuksia arvioidaan.](#)
  - Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä 28.9.2016 hyväksyä valmisteluohjeena noudatettavaksi terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakoarviointi ohjeen. Samalla kaupunginjohtaja päätti kehottaa kaupunginkansliaa huolehtimaan ohjeen soveltamisen ohjeistuksesta.

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia toteutetaan useilla eri nimillä ja menetelmillä

- Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA)
- Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)
- Sukupuolivaikutusten arviointi (SUVA)
- Mielensterveysvaikutusten arviointi (MIVA)
- Ympäristöterveysvaikutusten arviointi (TVA)
- Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)
- Yritysvaikutusten arviointi (YRVA)
- Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi
- Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi
- Kielellisten vaikutusten arviointi ym.

Mitä päätösten vaikutusten ennakoarviointi on?

- Päätösten vaikutusten ennakoarviointi tarkoittaa sitä, että asian valmisteluvaiheessa arvioidaan, millaisia tulevia vaikutuksia käsillä olevasta asiasta tehtävällä päätöksellä on.
- Päätökset voivat vaikuttaa kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon, kaupunkikonserniin, henkilöstöön sekä talouteen.
- Päätösten vaikutuksia tulee arvioida sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä.
- Ennakoarvioinnin tulokset liitetään päätösvalmisteluun ja täten ne ovat päätöksentekijöiden käytettävissä päätöstä tehtäessä. Keskeistä on, että päätöksentekijä saa päätöksenteon tueksi käyttökelpoisen arvion päätösesityksen ja/tai vaihtoehtojen arvioiduista vaikutuksista.

Miksi päätösten ennakkoarviointia tehdään?

- Lainsäädäntö edellyttää päätöksentekoon liittyvää ennakkoarviointia.
- Ennakkoarviointi on osa asian valmistelua ja sen tarpeellisuudesta ja laajuudesta vastaa valmistelija.
- Päätöksentekoa varten:
  - tuodaan esille mahdolliset eri vaihtoehdot
  - tarkastellaan niiden vaikutuksia pitkällä ja lyhyellä aikavälillä
  - samalla voidaan myös varmistaa, että päätökset tukevat kunnan strategisia tavoitteita.
- Kun päätöksen vaikutukset ovat mahdollisimman hyvin tiedossa, voidaan negatiivisia vaikutuksia lieventää/minimoida ja positiivisia vahvistaa.
- Päätöksenteon läpinäkyvyys kasvaa ja päätökset ovat entistä paremmin perusteltuja ja muodoltaan yhdenmukaisia.

Milloin päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään ja milloin sitä ei tehdä?

- Helsingissä keskitytään arvioimaan ennalta sellaisia päätöksiä, joilla on *merkittäviä vaikutuksia*.
- Päätösvalmistelun käynnistyessä arvioidaan toimialan tai kanslian valmistelijan ja esimiehen yhteistyönä onko päätöksellä merkittäviä vaikutuksia.
- Vaikutusten arvioinnin raportoinnin laajuus ja yksityiskohtaisuus on suhteutettava ehdotuksen sisältöön ja ennakoitujen vaikutusten merkitykseen. Vaikutusten arviointi on osa normaalia perustelupohdintaa, jota systematisoidaan ja tuodaan näkyväksi arvioinnilla.
- Ennakoarviointia ei toteuteta esimerkiksi silloin kun kyseessä on tiedoksi merkittävät asiat, oikaisuvaatimus, yksilöä koskeva asia, viran tai toimen täyttäminen, hankinta-asia, toiminnan seuranta tai tutkimusraportti tai tiedoksi merkittävä asia. Ennakoarviointia ei tarvitse tehdä myöskään kun vastataan lausuntopyyntöihin, kirjeisiin ja esityksiin.

Miten päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään?

Päätösvalmistelussa toteutetaan vaikutusten ennakoarviointi seuraavan prosessin mukaisesti:

1. Arvioidaan päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin tarpeellisuutta.
2. Tunnistetaan päätösvaihtoehtojen mahdollisia vaikutuksia eri näkökulmista.
3. Tunnistetaan merkittävät vaikutukset.
4. Valitaan vaikutusten arviointityökalut merkittävien vaikutusten arvioimiseksi.
5. Arvioinnin tulosten kirjaaminen päätösvalmisteluun.

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnissa huomioitavat näkökulmat

Vaikutukset kohdistuvat kunnan tuloihin tai menoihin joko niitä lisäämällä tai vähentämällä. Taloudellisiin vaikutuksiin kuuluvat myös yritysvaikutukset, eli se miten kunta mahdollistaa alueellaan yritystoimintaa.

Taloudelliset vaikutukset

Kuntalaisvaikutukset

Vaikutukset voivat kohdistua yhtäältä kunnan palveluja käyttäviin henkilöihin ja toisaalta henkilöihin, jotka asuvat kunnassa mutta eivät käytä palveluja (potentiaaliset asiakkaat). Ihmisiin kohdistuvissa vaikutuksissa tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä sekä niiden jakaantumista.

Vaikutukset kohdistuvat eri organisaatioiden välisiin suhteisiin, organisaation tai/ja kaupunkikonsernin tehtäviin tai menettelytapoihin, luottamuselinten toimintaan, henkilöstöön tai hallintoon.

Organisaation, kaupunkikonsernin- ja henkilöstövaikutukset

Ympäristövaikutukset

Vaikutukset kohdistuvat ihmisten elinoloihin, liikkumiseen, terveyteen ja viihtyvyyteen, maaperään, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan tai kulttuuriperintöön.

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinŕiapulomake

Asia:

Valmistelija(t):

Arviointiin osallistuneet:

Ennakoarvioinnin tarpeen arviointi

Ennakoarviointia ei tarvita; esim. tiedoksi merkittävät asiat, oikaisuvaatimukset, hankinta-asiat (pl. palveluiden hankinta), viranhaltijan nimeämiset, yksilöä koskevat asiat, toiminnan seuranta, tutkimusraportit ja vastaavat

Ennakoarviointi tarvitaan

Taulukko on viitteellinen. Taulukon jälkeen on esimerkkejä apukysymyksiä, jotka helpottavat arvioinnin tekemistä sekä päätösehdotuksen vaikutusten arviointia eri näkökulmista. Jos päätösehdotuksen vaihtoehtoja on useampia, voi sarakkeita tai rivejä lisätä tarpeen mukaan. Arvioi myös vaihtoehtoa, jossa nykytilanne säilytetään (ns. 0-vaihtoehto). Kaikkia arvioinnin osa-alueita ei välttämättä tarvitse käyttää.

	Ehdotuksen arvioitujen vaikutusten kuvaus	Vaikutusten arvioinnin yhteenveto: ++ merkittävä/pitkäaikainen myönteinen vaikutus + lyhytaikainen myönteinen vaikutus 0 neutraali vaikutus -lyhytaikainen kielteinen vaikutus --merkittävä/pitkäaikainen kielteinen vaikutus
1.Yhteys kaupunkistrategiaan		
2.Vaikutukset talouteen		
3.Vaikutukset kuntalaisiin		
4. Vaikutukset kaupunkikonserniin, organisaatioon, toimialayhteistyöhön tai henkilöstöön		
5.Vaikutukset ympäristöön		

Esimerkkejä apukysymyksistä arvioinnin osa-alueisiin

1. Yhteys kaupunkistrategiaan

- ✓ Miten päätösehdotus toteuttaa voimassa olevaa kaupunkistrategiaa?

2. Vaikutukset talouteen

- ✓ Millaisia taloudellisia vaikutuksia päätösehdotuksella on?
- ✓ Millaisia vaikutuksia päätösehdotuksella on yrityksiin, yritystoimintaan ja yrittäjyyteen?
- ✓ Millaisia vaikutuksia päätösehdotuksella on työllisyyden kehitykseen?

3. Vaikutukset kuntalaisiin

- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa helsinkiläisten terveyteen ja hyvinvointiin?
- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa helsinkiläisten asumiseen tai asumisympäristöön?
- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa turvallisuuteen tai turvallisuuden tunteeseen?
- ✓ Miten helsinkiläiset ovat osallistuneet päätösehdotuksen valmisteluun?
- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa eri kulttuuritaustaisiin tai kieliryhmiin, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin, uskonnollisiin ja vakaumuksellisiin ryhmiin, vammaisiin, maahanmuuttajiin/pakolaisiin, tukea tarvitseviin tai muihin väestöryhmiin?
- ✓ Miten päätösehdotus edistää eri väestöryhmien yhdenvertaisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa?

4. Vaikutukset organisaatioon, kaupunkikonserniin, toimialayhteistyöhön tai henkilöstöön?

- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa organisaation tai kaupunkikonsernin toimintaan?
- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa eri palveluihin (esim. varhaiskasvatus, koulutus, liikuntapalvelut, terveyspalvelut)?
- ✓ Miten päätösehdotus edistää kaupunkiyhteistä toimintaa?
- ✓ Millaisia tietosuojavaikutuksia päätösehdotuksella on?
- ✓ Miten päätösehdotus vaikuttaa kaupungin henkilöstöön? Syntyykö esimerkiksi tarvetta koulutukseen, aiheuttaako muutoksia työtehtäviin tai työaikoihin jne.

5. Vaikutukset ympäristöön

- ✓ Miten päätösesitys vaikuttaa ympäristöön? Esimerkiksi: Ihmisten elinolot, liikkuminen, viihtyvyys, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon, maaperään, kaupunkikuvaan, kulttuuriperintöön jne.

Miten tulokset viedään osaksi päätöksentekoa

- Vaikutukset, joita on arvioitu, arvioinnin suoritustapa ja arvioinnin tulokset esitetään omana kohtanaan listatekstissä. Otsikkona päätösten vaikutusten ennakoarviointi, alaotsikkona tarvittaessa kukin arvioitu vaikutus. Eri vaikutusryhmiä voidaan tarkastella myös omina alakohtinaan.
- Kirjataan ainakin:
  - Mitkä ovat keskeiset tulokset
  - Miten arviointi on suoritettu
  - Mitä tietolähteitä on käytetty
  - Miten kuuleminen vaikutuksista on toteutettu
  - Mihin oletuksiin arviointi perustuu
  - Miten vaikutusten toteutumista on suunniteltu arvioitavan ja seurattavan
- Erityisesti esitetään päätösehdotuksen mukaisen päätöksen vaikutuksia, mutta nollavaihtoehto ja vaihtoehtoiset vaikutukset on kirjattava niin ikään, ellei tämä laajenna liikaa tutkittavaa teemaa.
- Arviointi ja sen tulokset esitetään tiiviisti listatekstissä. Tarvittaessa laajemmat selvitykset ja muistiot toimitetaan päätöksenteon liitteiksi (esimerkiksi kokonainen arviointiraportti).
- Arvioinnin tulokset on perusteluissa kytkettävä muihin perusteluihin ja tarvittaessa esitettävä mahdollinen ristiriita tulosten ja valittavaksi esitettävän vaihtoehdon välillä.
- Esitystapa kulkee rinnan kehitettävän kaupungin yhteisen arviointitavan kehittymisen kanssa. Esitystapa voi riippua myös tehtävästä arvioinnista, jos eri arviointeihin valitaan erilaisia toteuttamistapoja.

1. Päätös ennakkoarvioinnista

Tee arviointi, kun:

- vaikutukset ovat strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä
- merkittävä muutos palveluissa tai uusi järjestämistapa
- asialla on lyhyen tai pitkän aikavälin tai epäsuoria merkittäviä vaikutuksia kuntalaisiin, ympäristöön, yritystoimintaan tai talouteen

Ota huomioon:

- kohdistuuko johonkin herkkään väestöryhmään tai luontoalueelle?
- onko merkittäviä vaikutuksia johtamiseen tai henkilöstöön?
- onko taloudelliset vaikutukset merkittäviä? onko vaikutuksia yritystoimintaan?

Ennakkoarviointia ei tarvita:

- tiedoksi merkittävät asiat
- oikaisuvaatimukset
- hankinta-asiat
- viranhaltijan nimeämiset
- yksilöä koskevat asiat
- toiminnan seuranta

2. Tietojen hankinta

- tutkimukset, tilastot, indikaattorit ja muu seurantatieto
- Tila ja kehitys, toimintaympäristöanalyysi ja toimialojen omat seurantatiedot
- kunnan strategiset tavoitteet
- kuntalaisten mielipiteet, palvelutyytyväisyyskyselyt ym.
- poikkihallinnollinen asiantuntijatieto

*Ennakko-
arvioinnin
laajuus tarpeen
mukaan!*

3. Vaikutusten tunnistaminen

vaikutusten näkökulmat:

Kuntalaisvaikutukset

- lapset, nuoret, työkäiset, ikäihmiset, terveys ja hyvinvointi, yhdenvertaisuus, turvallisuus,
- tasa-arvo (sukupuolet, kieliryhmät ym.), osallisuus, työllisyys,
- elinkeinoelämä, tietoyhteiskuntataidot

Ympäristövaikutukset

- ihmisten elinolot, liikkuminen, terveys, viihtyvyys, luonnon monimuotoisuus, maaperä,
- ilmasto, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö, rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne

Henkilöstö ja organisaatio

- toimivaltamuutokset, uudet palveluiden tuottamistavat, tehtävien määrä, laatu ja menettelytavat,
- henkilöstömäärä, asema ja osallisuus, raportointi, tiedottamis- ja selvitysveloitteet

Taloudelliset vaikutukset

- yritysvaikutukset: niiden toiminta ja kilpailu, markkinoiden toimivuus, yhteisöjen rahoitus, voimavarat, työllisyys ja tuottavuus, palvelutuotannon muutos

4. Päätösesityksen tekeminen

- arvioi vaikutukset omaan kohtaan listatekstiä
- kirjaa mitkä ovat keskeiset, tulokset, miten arviointi on tehty, mitä tietolähteitä on käytetty, miten kuuleminen vaikutuksista on toteutettu, mihin oletuksiin arviointi perustuu ja miten vaikutuksia seurataan
- päätösesityksessä esitetään parhaana pidetty ratkaisu
- Ennakkoarviointi-materiaalin voi liittää päätösasiakirjoihin

Päätös

- hyvin perusteltu
- läpinäkyvä
- tuo esiin mahdolliset vaihtoehdot

Menetelmäboksi* – esimerkkejä Helsingin kaupungilla käytössä olevista päätösten vaikutusten ennakoarviointimenetelmistä.

Terveys- ja
hyvinvointi-
vaikutusten
arviointi

Yritysvaikutusten
arviointi (YRVA)

Asemakaavan
vaikutusten
arviointi

Taloudellisten
vaikutusten
arviointi

Ympäristö-
vaikutusten
arviointi (YVA)

Liikuntavaikutusten
ennakoarviointi

Sukupuolivaikutusten
arviointi

Lapsivaikutusten
arviointi

Asuntopolitiikkaan
liittyvät vaikutusten
arvioinnit

Materiaalia

- [Vantaan-malli](#)
- [Espoon-malli](#)
- [Tästä esityksestä](#) löytyy 9 kunnan eri mallit sekä useita esimerkkejä
- [Kuntaliiton ohjeita ja julkaisuja](#)
- [Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen tietopaketteja](#)
- [Lapsivaikutusten arviointi \(LAPE\)](#)

Lisätietoja ja yhteyshenkilöt

- Päätösvalmisteluun liittyvät asiat:
Antti Peltonen, hallintopäällikkö, kaupunginkanslia, hallinto-osasto
antti.peltonen@hel.fi
- Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi:
Stina Högnabba, erityissuunnittelija, kaupunginkanslia, talous- ja suunnitteluosasto, stina.hognabba@hel.fi